

Sygn. akt III AUa 722/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski
Sędziowie:	SA Daria Stanek (spr.) SA Grażyna Czyżak
Protokolant:	sekr. sądowy Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 24 października 2017 r. w Gdańsku

sprawy J. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 lutego 2017 r., sygn. akt VII U 1078/17

1. oddala apelację;
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. na rzecz J. P. kwotę 480,00 (czteryście osiemdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Grażyna Czyżak SSA Maciej Piankowski SSA Daria Stanek

Sygn. akt III AUa 722/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 października 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ubezpieczonemu J. P. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z uwagi na niespełnienie przez skarżącego przesłanek warunkujących nabycie prawa do dochodzonego świadczenia – tj. nielegitymowanie się przez niego na dzień 1 stycznia 1999 r. 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym

Odwołanie od powyższej decyzji wywiódł ubezpieczony, wskazując, że legitymuje się wymaganym stażem ze względu na pracę w gospodarstwie rolnym rodziców. Skarżący podkreślił, że od 15 roku życia w okresie szkolnym, poza

szkołą, pracował przy uprawie ziemi poprzez orki i bronowanie przy użyciu konia, jak też przy bieżącym utrzymaniu gospodarstwa rolnego, dokarmianiu i utrzymywaniu zwierząt domowych.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie podkreślając, że ubezpieczony nie udowodnił wymaganych 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a jedynie 22 lata, 11 miesięcy i 21 dni. Przy ustalaniu prawa do emerytury organ nie uwzględnił do stażu pracy okresów pracy w gospodarstwie rolnym rodziców:

a) od 6 grudnia 1972 r. do 30 czerwca 1973 r.;

b) od 1 września 1973 r. do 30 czerwca 1974 r.;

c) od 1 września 1974 r. do 30 czerwca 1974 r.;

d) od 1 września 1975 r. do 27 maja 1976 r.

ze względu na fakt, że w spornych okresach ubezpieczony uczęszczał do (...) Szkoły Budowlanej w K. oraz do Technikum Budowlanego w K. w systemie dziennym.

Sąd Okręgowy w Gdańsku Wydział VII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 28 lutego 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu J. P. prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych od dnia (...) r. (pkt 1) oraz stwierdził, że pozwany organ nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji w prawie (pkt 2), sygn. akt VII U 1078/17.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

Ubezpieczony J. P., urodzony w dniu (...), w dniu (...) złożył w organie rentowym wnioski o prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu wykonywania prac w szczególnych warunkach. Ubezpieczony w dniu (...) ukończył 60 lat i nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. W toku postępowania przed organem rentowym wykazał wymagany okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Zaskarżoną decyzją z 26 października 2016 r. odmówiono ubezpieczonemu prawa do emerytury ze względu na udowodnienie jedynie 22 lat 11 miesięcy i 21 dni z wymaganego 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

J. P. od urodzenia zamieszkiwał z rodzicami w C.. Rodzice ubezpieczonego B. oraz A. małżonkowie P. byli w okresie od 6 grudnia 1972 r. do 21 stycznia 1991 r. właścicielami zabudowanej nieruchomości rolnej położonej w C. i L. o obszarze 3,12 ha. Dodatkowo małżonkowie dzierżawili sąsiednie łąki.

Ubezpieczony mieszkał wraz z rodzicami oraz braćmi: dwa lata młodszym J. oraz sześć lat młodszym B.. Ojciec ubezpieczonego B. P., obok prowadzenia gospodarstwa rolnego, pracował w ramach pełnego etatu jako dozorca w G. Stoczni (...) w C., zajmował się również krawiectwem. Matka ubezpieczonego A. P. zajmowała się wychowaniem dzieci i prowadzeniem gospodarstwa domowego.

J. P. w latach 1971-1973 był uczniem (...) Szkoły Budowlanej w K., a następnie, do złożenia egzaminu dojrzałości w dniu 27 maja 1976 r., uczniem Technikum Budowlanego w K..

W latach 1972-1976 w ramach gospodarstwa rolnego rodziny P. uprawiano ziemniaki, brukiew oraz zboża. W gospodarstwie było kilka sztuk krów i świń. Hodowano również drób. Rodzina nie posiadała konia ani traktora. Celem wykonywania prac w polu najmowano konia. Pracę w gospodarstwie wykonywał głównie ubezpieczony wraz ze swoim

ojcem. J. P. do szkoły jeździł na godzinę 8:00, dojeżdżał do niej ok. 30-40 minut. Wracał do domu około godziny 14:00-15:00. Przed wyjściem do szkoły zajmował się karmieniem zwierząt. Po powrocie pracował w gospodarstwie. Zależnie od pory roku zajmował się m.in. oraniem pola, sadzeniem zboża i kartofli, wypasaniem krów, koszeniem łąki, zbieraniem i suszeniem traw, wykopkami ziemniaków, kopaniem brukwi, oporządzaniem inwentarza zwierzęcego. W opisywanych latach - w okresie od marca do listopada - ubezpieczony wykonywał prace rolne w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach niniejszej sprawy i w aktach rentowych pozwanego organu, których prawdziwość i rzetelność nie była przez żadną ze stron kwestionowana. Sąd również nie znalazł podstaw do podważenia ich wiarygodności z urzędu.

Podstawę ustaleń stanu faktycznego stanowiły również zeznania świadków J. S. i D. K., a także ubezpieczonego J. P.. Sąd podkreślił, że złożone zeznania były logiczne oraz wzajemnie ze sobą korespondowały. Świadkowie, jako osoby będące najbliższymi sąsiadami ubezpieczonego, posiadali wiedzę co do zakresu i wymiaru czasowego prac wykonywanych przez odwołującego w gospodarstwie rolnym. Sąd Okręgowy zaznaczył, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w tym zeznania, wzajemnie się uzupełniają, stworzyły spójną całość. Wskazywany przez świadków fakt wykonywania przez ubezpieczonego pracy w gospodarstwie rolnym w spornych okresach odpowiada zasadom doświadczenia życiowego. W ocenie Sądu nie można zgodzić się z argumentacją organu rentowego, jakoby fakt nauki w szkole powszechnej przez ubezpieczonego wyłączał możliwość wykonywania przez niego pracy w gospodarstwie w wymiarze co najmniej czterech godzin dziennie.

Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że rodzice ubezpieczonego posiadali stosunkowo rozległe gospodarstwo rolne, na którym istniała konieczność wykonywania szeregu różnorodnych prac związanych nie tylko z gospodarką gruntami, lecz także z utrzymaniem inwentarza żywego. Jednocześnie ojciec ubezpieczonego pozostawał w stosunku pracy i zajmował się krawiectwem, sam zaś ubezpieczony był najstarszym dzieckiem w rodzinie. Wobec faktu, że gospodarstwo nie było zmechanizowane za w pełni wiarygodnie Sąd I instancji uznał zarówno zeznania świadków, jak i twierdzenia samego ubezpieczonego, którzy jednolicie wskazywali na fakt jego codziennej pracy w gospodarstwie rolnym po zakończeniu zajęć szkolnych. Wobec powyższego Sąd nie znalazł podstaw do kwestionowania wiarygodności przesłuchanych w sprawie świadków. Brak było też podstaw do podważenia korespondujących z nimi zeznań ubezpieczonego.

Przechodząc do rozważań merytorycznych Sąd Okręgowy wskazał, że ogólne zasady nabywania prawa do tzw. wcześniejszej emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po 1948 r. zostały uregulowane w treści art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ustawa), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, tj. gdy spełniają oni łącznie następujące warunki na dzień 1 stycznia 1999 r. :

1) legitymują się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, o którym mowa w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej: 25 lat dla mężczyzn, 20 dla kobiet,

3) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Przedmiot sporu w niniejszym postępowaniu koncentrował się wokół ustalenia,

czy ubezpieczony legitymuje się okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym co najmniej 25 lat, co kwestionował organ rentowy. Pozostałe przesłanki niezbędne do nabycia prawa do dochodzonego świadczenia były pomiędzy stronami niesporne.

Sąd I instancji wskazał, że przy ustalaniu prawa do emerytury, zarówno okresy składkowe i nieskładkowe uzupełniane są okresami wymienionymi w art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresu wymaganego do przyznania emerytury.

W myśl art. 10 ust. 1 ustawy przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

1. okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
2. przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
3. przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,

jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że przyjmuje się jednolicie, iż powołany przepis pozwala uzupełnić okresy składkowe i nieskładkowe okresami pracy w gospodarstwie rolnym do rozmiaru najbliższego (kolejnego) stażu okresów składkowych i nieskładkowych w zakresie wymaganym i koniecznym do nabycia określonych uprawnień emerytalnych.

W myśl art. 6 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników ilekroć w ustawie jest mowa o:

1. rolniku - rozumie się pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkuje i prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osobę, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia;
2. domowniku - rozumie się osobę bliską rolnikowi, która:
 - a. ukończyła 16 lat,
 - b. pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie,
 - c. stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy;
3. działalności rolniczej - rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej;
4. gospodarstwie rolnym - rozumie się każde gospodarstwo służące prowadzeniu działalności rolniczej

Sąd I instancji w tym miejscu wskazał, że podziela pogląd Sądu Najwyższego, iż okresy pracy domownika w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 stycznia 1983 r. uwzględnia się przy ustalaniu uprawnień emerytalno-rentowych, gdy była wykonywana

w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 96/96).

Organ rentowy stał na stanowisku, że ubezpieczony udowodnił staż pracy jedynie w wymiarze 22 lat, 11 miesięcy i 21 dni – zamiast wymaganych 25 lat. W ocenie Sądu Okręgowego przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe wykazało jednak, że odwołujący legitymuje się wymaganym 25-letnim stażem pracy, dzięki możliwości zaliczenia do niego na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy okresów pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w wymiarze co najmniej 26 miesięcy i 27 dni, czyli przekraczającym brakujący okres 2 lat i 9 dni, tj.:

1) od marca do czerwca i od września do listopada 1973 r.

2) od marca do czerwca i od września do listopada 1974 r.

3) od marca do czerwca i od września do listopada 1975 r.

4) od marca do 27 maja 1976 r.

Sąd I instancji nie uwzględnił do czasu pracy w gospodarstwie rolnym okresów zimowych, w których praca ograniczona była do opieki na zwierzętami i w ocenie Sądu nie przekraczała, w przypadku ubezpieczonego uczęszczającego jednocześnie do szkoły, wymiaru 4-godzin dziennie. Z kolei zimowa praca przy wycince drzew nie stanowiła pracy świadczonej w ramach gospodarstwa rolnego rodziców.

Mając zatem na uwadze regulację art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - dodatkowo podpartą cytowanym wyżej orzecznictwem – na tle ustaleń faktycznych sprawy Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości, iż błędne było stanowisko pozwanego organu rentowego w zakresie, w jakim odmówił on zaliczenia skarżącemu do ogólnego stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. Głównym motywem takiego rozstrzygnięcia był fakt uczęszczania przez ubezpieczonego w tym okresie do szkoły. Tymczasem zgromadzony materiał dowodowy niewątpliwie wykazał, że okoliczność ta nie stanowiła przeszkody do pracy w gospodarstwie rolnym w wymiarze minimum 4 godzin dziennie.

Jak już sygnalizowano, wynika to - w ocenie Sądu Okręgowego - obok nie budzących wątpliwości zeznań świadków, także z charakteru prac wykonywanych w gospodarstwie (znaczny obszar rolny, hodowla różnego rodzaju zwierząt, szeroki zakres upraw), jak też

z uwarunkowań rodzinnych (ubezpieczony był najstarszym dzieckiem w rodzinie, matka zajmowała się dziećmi, zaś ojciec dodatkowo pozostawał w stosunku pracy).

Sąd Okręgowy stwierdził, że konsekwencją powyższych ustaleń jest możliwość zaliczenia spornych okresów do stażu pracy ubezpieczonego, skoro przypadają one po dacie ukończenia przez niego 16 roku życia, co nastąpiło (...) Mając zatem

na uwadze uwzględnione przez organ rentowy 22 lata, 11 miesięcy i 21 dni okresów składkowych i nieskładkowych oraz powyższe okresy pracy w gospodarstwie rolnym, Sąd

I instancji ustalił, iż ubezpieczony wykazał łącznie ponad 25 lat stażu wymaganego

dla przyznania emerytury. Wobec udowodnienia 25 lat ogólnego stażu pracy, ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki dla nabycia emerytury w trybie art. 184 ustawy.

W konkluzji, z przytoczonych względów Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami, zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego

i przyznał ubezpieczonemu J. P. prawo do emerytury z tytułu pracy

w warunkach szczególnych od dnia (...) r. Sąd wziął pod uwagę fakt,

iż ubezpieczony ukończył wymagany wiek emerytalny 60 lat we wskazanym wyżej dniu,

zaś wniosek o emeryturę złożył w dniu (...) Zgodnie zaś z dyspozycją

art. 129 ust. 1 ustawy świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa

do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca w którym zgłoszono wniosek.

Zgodnie z brzmieniem art. 118 ust. 1a ustawy, w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Wobec powyższego, działając na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy Sąd Okręgowy nie stwierdził odpowiedzialności pozwanego organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, mając na uwadze fakt, iż dopiero wyniki niniejszego postępowania dowodowego pozwoliły na poczynienie wiążących ustaleń co do charakteru pracy ubezpieczonego w spornym okresie w gospodarstwie rolnym rodziców, mającego wpływ na jego prawo do wnioskowanego świadczenia.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając go w części co do pkt 1 i zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez przyjęcie, iż wnioskodawca spełnia wszystkie warunki do przyznania prawa do emerytury.

Wskazując na powyższe, pozwany organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku we wskazanej części i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia przez Sąd I instancji oraz o zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że organ rentowy podziela stanowisko Sądu w zakresie uwzględnienia okresu pracy ubezpieczonego na gospodarstwie rolnym u rodziców we wskazanych okresach do ogólnego stażu pracy jako okresu uzupełniającego. Jednakże, w ocenie apelującego organu, apelacja jest zasadna, albowiem wbrew twierdzeniom Sądu ubezpieczony nie spełnia warunku posiadania na dzień 1 stycznia 1999 r. wymaganych przepisem art. 184 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Sąd I instancji, uwzględniając okresy pracy na gospodarstwie rolnym rodziców nie wskazał konkretnych dat - tylko miesiące i lata. Zatem jedynymi pewnymi okresami, które można uwzględnić do ogólnego stażu pracy są okresy: od 31 marca 1973 r. do 1 czerwca 1973 r., od 30 września 1973 r. do 1 listopada 1973 r., od 31 marca 1974 r. do 1 czerwca 1974 r., od 30 września 1974 r. do 1 listopada 1974 r., od 31 marca 1975 r. do 1 czerwca 1975 r., od 30 września 1975 r. do 1 listopada 1975 r. oraz od 31 marca 1976 r. do 27 maja 1976 r. Uwzględnienie tych okresów w łącznym wymiarze 11 miesięcy i 10 dni nie daje podstaw do przyznania emerytury, albowiem łącznie z okresem uwzględnionym w postępowaniu przed ZUS, tj. 22 latami, 11 miesiącami i 21 dniami, ubezpieczony legitymuje się stażem ogólnym w wymiarze 23 lat, 11 miesięcy i 1 dni. A zatem ubezpieczony nie spełnia wszystkich przesłanek dla nabycia emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej.

Pozwany podniósł również, że nawet przy przyjęciu, iż Sąd miał na myśli pełne miesiące poszczególnych lat, tj. od 1 marca do 30 czerwca oraz od 1 września do 30 listopada, to uwzględnienie tych okresów nie będzie skutkowało możliwością przyznania emerytury, albowiem ubezpieczony nadal nie spełni przesłanki posiadania 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Ubezpieczony bowiem będzie legitymował się stażem pracy w wymiarze 24 lat, 11 miesięcy i 18 dni.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie

od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Ubezpieczony wniósł także o dopuszczenie i przeprowadzenie wskazanych dowodów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu między stronami na etapie postępowania apelacyjnego pozostawała kwestia, w jakim wymiarze okresy pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców mogą zostać uwzględnione przy ustalaniu prawa wnioskodawcy

do emerytury jako okresy składkowe na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach

i rentach z FUS. Podkreślić należy, że w apelacji organ rentowy nie kwestionował

co do zasady zaliczalności tych okresów do stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy, jednakże zarzucił, że ich doliczenie do okresu już uznanego przez ZUS nie daje wymaganych ustawowo 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

W pierwszej kolejności Sąd odwoławczy zwraca uwagę, że uszło uwadze Sądu

I instancji, iż przedmiot sporu w niniejszej sprawie wyznacza treść zaskarżonej decyzji pozwanego oraz wywiezionego od niej odwołania. Sąd Okręgowy skupił się na analizie okresów pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym rodziców poczynając od 6 grudnia 1972 r., pomijając okoliczność, iż sporny był także wcześniejszy okres od (...) do 5 grudnia 1972 r., którego pozwany nie uznał z uwagi na okoliczność nabycia gospodarstwa rolnego przez rodziców ubezpieczonego w dniu 6 grudnia 1972 r. Uzupełniając rozważania Sądu I instancji w tym zakresie stwierdzić zatem należy, że istotnie, jak wynika

z zaświadczenia z dnia 15 lutego 2016 r., B. i A. P. nabyli zabudowaną nieruchomość rolną położoną w C. i L. z dniem 6 grudnia 1972 r. (k. 13 akt ZUS). Niemniej jednak ani przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ani przepis art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników nie wymagają, aby tytułem prawnym rolnika do prowadzonego gospodarstwa rolnego, w którym ubezpieczony pracował po ukończeniu 16. roku życia, miało być prawo własności. Przepis art. 6 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wskazuje natomiast, że ilekroć w ustawie jest mowa o rolniku, rozumie się przez to między innymi pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkującą i prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym. Ubezpieczony podnosił, iż gospodarstwo było już wcześniej przez wiele lat faktycznie prowadzone przez jego rodziców. Dziadek wnioskodawcy przekazał gospodarstwo jego ojcu, co zostało jednak prawnie uregulowane dopiero z dniem 6 grudnia 1972 r. Sąd odwoławczy dał wiarę powyższym wyjaśnieniom J. P.. Korespondowały one bowiem z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. Przesłuchani w sprawie świadkowie D. K. i J. S., w złożonych na etapie postępowania przed organem rentowych pisemnych zeznaniach wskazywali, że ubezpieczony pracował w rodzinnym gospodarstwie rolnym B. i A. P. od (...), natomiast w zeznaniach złożonych przed Sądem I instancji podali, że wnioskodawca pracował w tymże gospodarstwie już

w trakcie nauki w szkole zawodowej w K. (a naukę tę pobierał w latach 1971 – 1973).

Mając z kolei na uwadze treść odpowiedzi na apelację, podkreślić należy,

że ubezpieczony 16. rok życia ukończył w dniu (...) Z tego zatem względu brak było podstaw do rozważania możliwości zakwalifikowania okresu od 1 września 1972 r. do dnia 1 października 1972 r. jako okresu uzupełniającego na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (ubezpieczony wskazywał jako pierwszy okres uzupełniający okres od 1 września 1972 r. do 30 listopada 1972 r.). Przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyraźnie bowiem wskazuje na przypadające

przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym - po ukończeniu 16 roku życia.

Kontynuując rozważania należy przyznać rację organowi rentowemu, iż wskazywanie przez Sąd I instancji okresów, które w ocenie Sądu podlegają zaliczeniu do stażu ubezpieczeniowego, bez podania konkretnych dat dziennych, ale jedynie operując datami miesięcznymi, nie jest prawidłowe. Ustalenia w tym zakresie powinny mieć precyzyjny charakter. Niemniej jednak, przedstawionej przez pozwanego organ w uzasadnieniu apelacji wykładni uzasadnienia orzeczenia Sądu I instancji w tym zakresie także nie można uznać za poprawną. Całokształt argumentacji przedstawionej przez Sąd Okręgowy, w szczególności intencja wyłączenia z okresów uzupełniających okresów przypadających zimą oraz dokonane przez Sąd konkretne wyliczenie sumy dodatkowo zaliczonych okresów na 26 miesięcy i 27 dni, nakazuje przyjąć, że Sąd ten dokonał zaliczenia ubezpieczonemu w latach 1973 – 1975 każdorazowo okresów: od 1 marca do 30 czerwca oraz od 1 września do 30 listopada, a w roku 1976 – od 1 marca do 27 maja, zgodnie ze wskazaniem Sądu. Łącznie daje to 1 rok, 11 miesięcy oraz 27 dni okresów uzupełniających.

Sąd Apelacyjny podziela zaliczenie ubezpieczonemu do stażu ubezpieczeniowego wskazanych powyżej okresów pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. Wobec nie kwestionowania ich co do zasady w apelacji organu rentowego, stwierdzić jedynie należy, że poczynione w tym zakresie przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne i rozważanie prawne Sądu Apelacyjnego, jako prawidłowe, przyjmuje za własne, nie widząc w związku z tym potrzeby ich powielania.

Dodanie okresów uzupełniających w wymiarze 1 roku, 11 miesięcy i 27 dni do uznanych przez pozwanego organ okresów składkowych i nieskładkowych wynoszących 22 lata, 11 miesięcy i 21 dni daje w sumie 24 lata, 11 miesięcy i 18 dni.

W tym miejscu wskazać należy, że uszło uwadze tak Sądu I instancji, jak i Sądu II instancji, że zaliczeniu jako okres uzupełniający pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia podlegał także okres od 2 października 1972 r. do 30 listopada 1972 r. Prawidłowe i zaakceptowane przez Sąd odwoławczy ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego obejmowały również rok 1972, co zostało przeoczone na etapie sumowania miesięcy pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym w poszczególnych latach.

Mając na uwadze fakt, że w odpowiedzi na apelację wnioskodawca wskazał na nowy okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16. roku życia – tj. od 1 kwietnia 1978 r. do 15 maja 1978 r. - Sąd odwoławczy przeprowadził na powyższą okoliczność uzupełniające postępowanie dowodowe. Sąd Apelacyjny dopuścił i przeprowadził z urzędu dowód z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych wnioskodawcy z okresu zatrudnienia w G. Kombinacie (...) (koperta – k. 83 a.s.). Jak wynika ze świadectwa pracy wystawionego ubezpieczonemu 6 kwietnia 1978 r. przez pracodawcę zatrudniony on był w ww. zakładzie pracy od 1 września 1976 r. do 31 marca 1978 r. Jak z kolei wynika ze świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 2 grudnia 2015 r. od 16 maja 1978 r. ubezpieczony podjął zatrudnienie w Przedsiębiorstwie Usług (...) S.A. w K. (k. 16 akt ZUS). Oznacza to, że w okresie od 1 kwietnia 1978 r. do 15 maja 1978 r. J. P. nie był zatrudniony. Okres ten nie został uwzględniony przez pozwanego organ w stażu ubezpieczeniowym wnioskodawcy. Sąd Apelacyjny dał wiarę twierdzeniom wnioskodawcy, że także w tym okresie pracował on w gospodarstwie rolnym rodziców. Okoliczność tę potwierdza treść życiorysu z dnia 12 maja 1978 r. znajdującego się w aktach osobowych ubezpieczonego z okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Usług (...) S.A. w K. (k. 19 akt ZUS). J. P. w tymże dokumencie - uznanym przez Sąd za wiarygodny, albowiem został on sporządzony bez związku z niniejszym postępowaniem, niemal czterdzieści lat temu – podał, że do dwudziestego roku życia mieszkał i pracował z rodzicami na gospodarstwie rolnym.

Wobec powyższego także okres 1 kwietnia 1978 r. do 15 maja 1978 r. podlega zaliczeniu jako okres uzupełniający do stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy, który wobec tego przekracza wymagane ustawowo 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Uwzględniając wyniki uzupełniającego postępowania dowodowego przeprowadzonego na podstawie art. 382 k.p.c., Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację organu rentowego, jak w pkt 1 sentencji wyroku.

W pkt 2 sentencji wyroku Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego organu rentowego na rzecz J. P. kwotę 480 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję, tj. w wysokości dwukrotności stawki minimalnej, działając w tym zakresie

na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 pkt 2, § 10 ust. 1 pkt 2 oraz § 15 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.) oraz uwzględniając nakład pracy pełnomocnika ubezpieczonego.

SSA Grażyna Czyżak SSA Maciej Piankowski SSA Daria Stanek